

УДК 323.15(=163.42)(497.113)

DOI: <https://doi.org/10.22182/pr.6642020.20>

Осврт

Јован Пејин

Београд

**КРУГ ОКО
НАЈНОВИЈЕГ
ЗАХТЕВА ДЗВХ ЗА
МЕСТА У ВЛАДИ И
СКУПШТИНИ СРБИЈЕ**

Политички Београд и Србија изложени су више-деценијским притисцима, тачније речено, споља великих сила и унутрашњим разних странака, странака националних мањина и невладиних организација. Уочи пута у Вашингтон водећих политичара земље ради разговора са највишим и најзначајнијим људима једне од водећих сила у свету о питању укључења НАТО „независног” протектората Косово успостављеног на окупираном делу Србије у економски развој и санирања штете изазване терористичком побуном Арбанаса у Покрајини Косово и Метохија,

десило се преузимање власти у Бујановцу и Прешеву, након избора 2020, од представника само арбанашке националне мањине. Затим, Србија се суочила са захтевом Хрватске националне заједнице и Демократске заједнице Хрвата у Војводини да промене свој статус у покрајини и Републици уласком њихових чланова у владу и скупштину.

Овај политички испад ХНЗ и ДЗХВ поново је покренуо питање Буњеваца и њиховог статуса као народа, које дуго траје.

Нико од 14. маја 1945. године када је наредбом Главног Народноослободилачког одбора Војводине наређено да „Буњевачка и Шокачка народност не постоји и да се они имају сматрати Хрватима...”, коју је потписао извесни Маринковић, још није преузео кораке да одбаци овај акт и да стави тачку на денационализацију Буњеваца и Шокаца.

Наредбом ГНООВ од 14. маја 1945. године да Буњевци и Шокци не постоје, извршени су први кораци „демонтаже” ова два народа, систем који је описао Сергеј Кара-Мурза, руски филозоф, настављач руског народњаштва анализом сличног процесу на руском

простору после Октобарске револуције.

Денационализацију Буњеваца и Шокаца још нико није обрадио. Немамо одговор на питање како је Комунистичка партија Југославије у савезу са КП Хрватске уз помоћ Римокатоличке цркве то урадила у социјалистичкој Југославији. Није проучен отпор денационализацији ових малих народа, Буњеваца и Шокаца, како им је укинута право да се изјашњавају онако како су се вековима изјашњавали, како су одвојени од својих националних вредности, како им је наметнут нов културни и национални образац, нове националне вредности и идентитет који заједно немају никакве везе са њиховом традицијом.

Буњевцима је одузето право да буду оно што јесу, за шта се они свесно изјашњавају - народ!

Године 1988. означен је крај партијско-полицијског насиља, крај идеолошког прогона на основу деликта мишљења и у Војводини. Буњевци су живнули и заједно са Србима дигли глас против парадржавне кроатокомунистичке аутономије покрајине, чији је крајњи циљ издвајање Војводине из Србије

ради претварања у европску регију са програмом стварања новог „војвођанског народа” као европски “мелтинг пот”, док би се сви новодошли Срби на територију северне Србије протерали.

Буњевци су више пута, након октобра 1988. године захтевали да се прекине денационализаторски процес. Њихови захтеви показали су да не може да се порекне свест Буњеваца како се то чини наредбом ГНООВ од 14. маја 1945. године, иза чијих леђа је стајао Броз са великохрватима на челу ратног врха нове Југославије. Када кажемо стајао са великохрватима, мислимо на др Ивана Рибара, др Ивана Шубашића, Андрију Хебранга, генерала Ивана Рукавину и друге. Такође исказали су и исказују незадовољство што буњевачки ренегати „нови Хрвати”, њихови суседи а често и рођаци ,прихватају повампирену усташку идеологију и што им преко својих организација отимају језик, културу и традицију.

Савез бачких Буњеваца захтев стално понавља. Њихов захтев не допире до свести српских политичара, како покрајинских окупљених у разним странкама и покретима у Новом Саду тако и

оних у Београду који гледају Војводину очима из 1974. године.

Партијска средишта у Београду, партијски кадрови никако да схвате да је циљ Буњеваца очување исконског идентитета уз истовремено искључење силом наметнутог хрватства.

Буњевци добро знају да потичу са простора између Дубровника и Неретве и од Белих Срба који су дошли из Беле Србије ради ступања у службу византијског цара Ираклија. Такође знају да су живели на висоравни Захумље где су забележена два града Буна и Хум.

Од грчке речи *буниа* сматра се да потиче именица Буњевац са истим значењем као Хумљанин. Именица Буњевац означава човека брђанина, горштака.

Речени простор са ког потичу Буњевци забележен је још у 9. веку као српски у континенталној Далмацији. Српски историчар Реља Новаковић цитира баварског летописца Ајнхарда и закључује за речени простор на основу критике чињеница да су Паганија (Неретљанска област), Захумље, Травунија а можда и Босна првобитно

језгро српске државно племенске заједнице насупрот западном делу континенталне Далмације.

Ово је простор из којег су се Буњевци расули под притиском Турака у 15-16. веку према Хрватској на западу и према северу у Угарску где су се придружили другим Србима у Бачкој и дуж Дунава све до изнад Пеште. Лична имена и презимена су остала иста као код Срба у Босни и Херцеговини, Црној Гори и Србији као Марковић, Вукушић, Војнић, Вуковић, што се види из аустријских пописа Буњеваца Крмпоћана.

Разлика између православних и римокатолика није постојала. Живећи заједно међусобно су се мешали све до 1622. године када је ступила на сцену Конгрегација за пропаганду вере после чега се односи мењају, а уносе се и неке промене у богослужењу дотле толерисане. У таквом духовном стању „Раци католичког реда” - како су Буњевци забележени у аустријским документима - стижу у Бачку, узимају учешће, заједно са Србима у Аустријско-турском рату у бици код Сенте 1697. године. Буњевци у Бачкој од склапања Карловачког мира 1699. године

непрекидно живе са Србима у заједници, делећи добро и зло, пружајући сваки за себе отпор после 1718. године захукталој мађаризацији. Не може се порећи народносна свест бачких Буњеваца како се то чини од Титове наредбе 8. октобра 1944. године, којом су одвојени Банат, Бачка и Барања из састава Србије и формирана Војна управа за БББ, иговором Божидача Масла рића, комунисте, Титовог интимуса из Шпаније, Суботичанима 6. новембра 1944. Он се суботичким Буњевцима обратио као Хрватима, што је код присутних изазвало велико негодовање. После завршетка ратних операција следило још погубнија, већ поменута, одлука Јосипа Броза да Буњевци и Шокци не постоје као народ.

Већ смо поменули кроатокомунистички врх КПЈ. Морамо додати и Аустрохрвате у политичком врху нове Југославије др Ивана Рибара, бана Ивана Шубашића и франковце комунисте у КПХ Андрију Хебранга и др Владимира Бакарића а са њима Владимира Назора, ренегата, далматинског Италијана, а сви поменути били су главни уредници националне и територијалне поделе нове

Југославије. Чак је Андрија Хебранг био смењен 1944, због захтева да Федерална држава Хрватска обухвати Босну и Херцеговину и задржи границе НДХ, плус Истра и Далмација а у „игри“ је била и Војводина.

Беспоговорно проглашење Буњеваца и Шокаца за Хрвате је део ове политике и тада постављеног питања, сада од стране КПЈ, чија је Војводина: српска или хрватска. Да је ово тачно показује порицање народности и националне свести бачких Буњеваца ради добијања хрватске масе како се то чини од издвајања Војводине из Србије.

Буњевци су имали свој национални препород у 19. веку и створили су своју националну књижевност која је сасечена после 1945, идеолошко полицијско политичким терором и насилном кроатизацијом. Промењен им је идентитет на силу. Ово стање јетрајало до 1988. године, када је нестала коалиција КПЈ-ХСС оличена у СКЈ и ПК СКЈ за Војводину, главног политичког носиоца демонстрације народа Буњеваца и Шокаца. Буњевци су затражили остварења својих националних права и поста-

вили захтев да се наредба ГНОО Војводине поништи, али, нажалост тај њихов захтев није до данас постављен не дневни ред скупштине АП Војводине.

Пре две године, још једном су указали на дубину начина кроатизације речима: „Они који представљају хрватску мањину у Републици Србији а ћуте на повампирено усташтво у Хрватској, нас Буњевце приказују као Хрвате, отимајући наш језик, културу и традицију и називајући нас некаквим “буњевачким Хрватима”, а држава то ћутке посматра.“

Не само што власт ћутке посматра него не предузима ништа и оставља их на маргину без заштите. Буњевци су подвукли да немају Завод за културу, лекторат на факултету и предмете у средњој школи. Насупрот њима, можемо да закључимо да буњевачки ренегати „нови Хрвати” имају своје институције.

Не само што ови ренегати као Хрвати имају своје институције него отимају туђе – буњевачко на основу радова хрватских спекулативних историчара и лингвиста. Најновије је отимање буњевачког просветитеља дон Ивана Антуновића од Буње-

ваца којима својим преподитељским радом припада.

Пре седам година Буњевачки национални савет покренуо је идеју да подигне споменик овом просветитељу. Захтев Савета да се подигну споменици Ивану Антуновићу, Марку Пеићу и Мији Мандићу, био је упућен градској Комисији за подизање и одржавање јавних споменика на територији града Суботице, има дубоки смисао и представља одбрану од даље „демонтаже” буњевачког народа. У међувремену су заобиђени. Насупрот одбрани од „демонтаже” народа, буњевачки ренегати уживају политичку и материјалну подршку Хрватске, те, сад они, преко споменика дон Ивану Антуновићу, раде на остварењу својих политичких циљева у Србији. Ренегати су потисли Буњевце и искључили их из акције око споменика иако бискуп није био ренегат него Буњевац, рођен у Кунбаји у угледној буњевачкој породици, говорио буњевачки и писао на буњевачком језику да би подигао дух и свест свог народа.

У суштини акција ДЗХВ око споменика дон Ивану Антуновићу је чисто политичка, нема везе са традицијом

и културом Буњеваца. Циљ је прикривање и поништење препорода Буњеваца као народа који је проширен акцијом Бозе Шарчевића, сарадника дон Ивана Антуновића средином 19. века. Акција Бозе Шарчевића утврдила је осећање националне свести и супротстављање Буњеваца мађаризацији која је добила полет са Кошутом и његовом политиком. Заједничка акција дон Ивана Антуновића и Бозе Шарчевића покренула је и ширила свест да су Буњевци народ.

Национална свест Буњеваца има историјску дубину за разлику од свести ренегата који су уведени у неки други свет у којем осећају да му не припадају. Ово показују својим двоструким идентитетом и спадају у људе који су себе претворили у туђине.

Супротно историјским изворима и релевантној литератури хрватска историографија и лингвистика третира Буњевце као Хрвате а Ивана Антуновића као хрватског просветитеља што он никада није био, појавио се на политичкој и препородитељској сцени као Буњевац и радио у корист свог Буњевачког народа бранећи га од денационализације.

Дон Иван Антуновић је 1870. године покренуо „Буњевачко-шокачке новине”, а затим „Буњевачку и Шокачку вилу” затим „Расправу о подунавских и потисанских Буњевцих и Шокцих у погледу народни, вјерском умни и господарском” на буњевачком језику управо у време када је вршена жестока мађаризација у Угарској свих немађара посебно Словена римокатолика. „Демонтажа” Буњеваца и Шокаца заустављена је 1918. Године, када су њихови представници узели учешће у раду Велике народне скупштине Срба, Буњеваца и осталих јужних Словена новембра у Новом Саду и гласали за уједињење БББ са Србијом. До 1941. трајао је предак без притиска власти, макар да су долазили емисари ХСС и узнемиравали Шокце и Буњевце. Више успеха су имали код фолксдојчера и Мађара својим франковачким и ревизионистичким причама. Предак је трајао кратко, 22 године - до априла 1941, када су Барања и Бачка окупиране од Хортијеве Мађарске. Упркос свему, шта се дешавало, мађарске власти у набрајању ко живи у тзв. „Јужном крају” навеле су Буњевце, посебно између осталих националних

група. У овом опису наглашено је да је свака нација задржала свој језик, своје обичаје и своју културу.

Успостављена је Војна управа за БББ на чије чело је постављен Иван Рукавина кроатизован лички Буњевац у основи франковац, дотле члан Главног штаба НОВ Хрватске, који је успоставио партијско идеолошко политички репресивни систем у Војводини и „демонтира“ Буњеваца и Шокаца могла је да почне. Ренегати су онемогућили Буњевце да подигну споменик Ивану Антуновићу, натурањем да они као Хрвати буду носиоци целог посла. Овим актом поставили су хрватски белег у северном делу Србије. Још једном су овом отимачином понижени Буњевци, њихов препородитељ је после више од сто година од упокојења проглашен за Хрвата

Врхунац свега је да ренегати као нови народ сада траже место у Влади и Народној скупштини затварају круг „демонтира“ реченим захтевом у тешком тренутку за Србију.

* Овај рад је примљен 15. новембра 2020. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 22. новембра 2020. године.